

Italian sosialistinen liike

Kirj. C. M. Panuzio.

I.

Italian valtiollinen yhtyminen tapahtui v. 1870. Pian sen jälkeen Massimo d'Azelio, tunnettu patriotti ja ajattelija lausui: "Nyt kun olemme luoneet Italian, on meidän luotava italialaiset." Sosialismi näyttää ensimmäisenä vastanneen tuohon kehotukseen ryhtymällä "luomaan italialaisia" vapauttamalla heidät taloudellisesta orjuudesta.

Garibaldi, tuo kuuluisa "punapaitainen" sankari, jonka innostus ja sotilaallinen uskallus niin suuresti vaikuttivat Italian yhdistymiseen, näyttää olleen ensimmäisiä sosialistisen näkemyksen henkilöitä Italiassa. Itsenäisyys-sotien aikana häntä innosti kansallishenki; mutta v. 1870 jälkeen hän "omistautui ylevälle ihmisyyden aatteelle — hän, väsymätön oikeuden ja vapauden puolesta taistelija, ennusti kaikkien kansojen yhdistymistä."

Vuosien 1870 ja 1875 välillä, hänen hekkuvien sanojensa innostamina tuhannet ihmiset omaksuivat itselleen Kansainvälisen periaatteet sellaisina kuin niitä ymmärsivät ranskalaiset kommunistit, joista muutamia oli mennyt Italiaan Pariisin Kommunin kukistuttua v. 1871. Nämä uskoivat, että vapaudella on arvoa ainoastaan sikäli kuin sitä sovelletetaan elämän käytännöllisiin asioihin. Eräät Italian kuuluisimmista miehistä tulivat tämän teorian seuraajiksi, heidän joukossaan ollen Melio Covelli, taloustieteilijä; Carlo Cafiero, rikas neapeliilainen, joka koko rikkautensa käytti sosialististen aatteiden levittämiseen; Enrico Malatesta, korkeiden ihanteiden sammumaton leimu; Andrea Costa, huomatuimpia aikaisemmista johtajista, ja myöhemmin Saverio Merlino ja Filippo Turati.

Hajalliset kumousnouut '70-luvulla.

Ensimmäinen vuosikymmen, v. 1870—1880, oli pääasiallisesti hajallisten

vallankumouksellisten mielenosotusten aikaa. V. 1873—74 tapahtui nousuja Romagnassa, Emiliassa ja Apuliassa, jotka kalkki, ennenalkaisia kun olivat, nopeasti ja helposti kukistettiin viranomaisten toimesta. V. 1877—78 Malatesta ja Cafiero yrittivät saattaa voimaan Paul Brousse'n "teon propaganda" Beneventon maakunnan talonpoikien keskuudessa, missä useita kyllä ryöstettiin. Yritys raukesi tyhjiin, kuten jo ennakkolta olisi voitu nähdä, Sillävälin sosialismi sai mainetta, että se merkitsee samaa kuin väkivalta ja rikollisuus. Bakunin, joka persoonallisesti johti näitä liikkeitä, vihdoin huomasi turhaksi yrittää — varsinkin niin varhaisella asteella — yhteiskunnallista vallankumousta. Melkoinen joukko Italian sosialisteja hyväksyi Bakuninin johtopäätökset, että hänen aikaisemmat menettelytapansa olisivat vain turmioksi koko sosialistiselle liikkeelle

"Teon propaganda."

V. 1880—81 vallitsi kiivas taistelu "teon propagandan" ja "asteettaisten" ja rauhallisten" uudistusten puoltajain välillä. Kysymys oli: onko Italian sosialistisen liikkeen hyväksyttävä anarkismin ja syndikalismin vai parlamentaristiset menettelytavat? Ensimmäitun, pienemmän ryhmän johtajana oli Malatesta. He omaksuivat Bakuninin puhtaasti kielteisen hävittävän filosofian ja ihannoivat puhtaasti aateperäistä vapausteoriaa. Viilemainittu ryhmä, jonka johtajana toimi väsymätön Andrea Costa, piti parlamenttarismia ainoana käytännöllisenä keinona sosialistisen päämäärän saavuttamiseksi. Costa voitti, ja hänet valittiin eduskuntaan Imolasta v. 1881, ollen ensimmäinen sosialistinen edustaja ja huomatuin niiden aikojen parlamenttaarikko. Hän seuraajineen ryhtyi heti käytännöllii

sesti järjestämään työläisjoukkoja taistelemaan taloudellisten ja yhteiskunnallisten uudistusten puolesta ammatillisilla järjestöillä ja lainlaadinnallisella toiminnalla.

Ensimmäiset parikymmentä vuotta Italian sosialistinen liike kävi elämän ja kuoleman kamppailua viranomaisten vainoamisen vuoksi. Costa, tuo terävä-älyinen ja kyvykäs Romagnan poika, joutui usein syytteeseen ja vankilaan poliittisista "rikoksista" ja sai maistaa maanpakolaisenkin elämää valtiollisten ihanteittensa takia. Eräässä näistä oikeudenkäynneistä Costa hänelle ominaisella lennokkaudella ylepästi lausui oikeuden puheenjohtajalle, sanoen: "Minä en millään vaihtaisi tätä syytettyjen penkkiä teidän kullattuun tuoliinne. Te vainoatte meitä, te vangitsette meitä, te tuomitsette meitä, mutta me muutamme teidän tuomioistuimenne kansan puhumoiksi, joilta julistamme atteitamme" (Underwood, United Italy, siv. 146).

Sosialistipuolueen järjestäminen.

Historiansa kolmannen vuosikymmenen alussa Italian sosialismi muuttui järjestetyksi liikkeeksi. V. 1891 pidettiin ensimmäinen sosialistikongressi ja järjestettiin Italian Sosialistipuolue.

Samana vuonna Filippo Turati perusti Milanoon ensimmäisen sosialistilehden, nimeltä "La Critico Sociale" (Yhteläkunnallinen Arvostelija). Nuoreen puolueeseen kuului eräitä Italian huomatuimpia miehiä, m. m. kuuluisa rikosoikeuden tutkija Lombrose ja hänen altis seuraajansa Ferri. Viime mainitusta tuli yksi voimakkaimpia johtajia ja myöhemmin "Avanttin" perustaja ja toimittaja — lehden, joka on vieläkin puolueen virallinen äänenkannattaja. Ferri oli mitä voimakkaimman ja terävimmän puhetaidon mestari, etevä kirjottaja ja omasi suuren määrän kansanjoukkojen olosuhteita koskevia tieteellisiä tietoja — joita kaikkia hän käytti säästämättä sosialismin asian edistämiseksi. Sosialistipuolueen ensi vuosikymmenenä oli hän puolueen huomatuin henkilö.

Hallituksen harjottama vaino.

Heti kun sosialistinen liike sai järjestetyn muodon joutui se, ja sen ohella kaikki maan edistysmieliset ajattelijat, kokemaan mitä kylmäverisintä vainoa. Ensimmäisen armoittoman hyökkäyksen teki Crispi, joka v. 1894—95 aikoina perinpohjin hävittää nuoren puolueen. Sitten seurasi Marcus di Rudinin harjottama kuritus. Tämä ylimysmielinen punnitseva, epäilevä sisilialainen koetti rautaisella nyrkillään murskata sosialismin kasvavan lapsukaisen tämän ollessa vielä kehdoissaan.

Sillävälän Italia eli vaikeita aikoja. Eteläisen Italian ja varsinkin Sisilian väestö, vääryyksien ja pitkäaikaisen taloudellisen kurjuuden puristamana ja saamatta huojennusta uudelta hallitukselta, järjestyi maatyöläisten yhdistyksiin (fasci del lavoratori) ja nousi kapinaan. V. 1893—94 tapahtui sangan vakavalaatuisia vallankumouksellisia levottomuuksia. Espanjalais-amerikalaisen sodan puhjettua v. 1898 pantiin voimaan korkea suojelutulli, joka huomattavasti kärjisti kansan keskuudessa vallitsevaa kurjuutta. Kansa taas kapinoi; rakennuksia rövöttiin; jokaisessa tienristeyksessä tököttäviä tullivirkkailijain pieniä puuhyttejä sytytettiin tuleen; väkijoukkoja harhaili siellä täällä tarkotuksettomasti. Hallitsijain ja korkeiden valtiiovirkkailijain viettäessä perustuslain antamisen juhlaa Turinissa mitä uhkaavimpia mielenosotuksia tapahtui Lombardian, Emilian ja Romagnan tärkeimmissä kaupungeissa. Sotilaat ja talonpojat kahakoivat.

Asiaintila pahentui; tuli yhä levisi.

Eräänä päivänä, poliisin ja kansan otellessa Pavlassa, Muzio Mussi, Milanon pormestarin poika, menetti henkensä. Kuultuaan uutisen muuttui Milano kiehuvaksi kattilaksi. Puolueyhitykset unohtaen, tasavaltalaiset ja sosialistit, radikaalit ja klerikaalit ikäänkuin yhtenä miehenä mitä rajuimmalla liikehtivät kautta maan. Se oli vakavinta levottomuuden aikaa Italiassa sitte kansallisen itsenäistymisensä päi-

vien. Yksistään Milanossa satoja haavoittui, 82 menetti henkensä; tuhansia vangittiin ja vedettiin sota-oikeuksien eteen kautta Italian ja eräät etelä-Italian alueet olivat pitkän ajan piiritystilassa.

Kuningas Umberto valitsi pääministerikseen kenraali Pelloun; hänen tuli tarmokkaasti käsitellä tilannetta. Pellou oli usein pitänyt liberaalien ja joskus radikaalienkin puolta, mutta nyt hänestä tuli vihattu sortaja. Sensijaan että hän olisi antanut huomiota kauan kaivatuille yhteiskunnallisille ja taloudellisille uudistuksille ja puhdistanut hallituksessa olevaa mätää, hän järjesti poliisin ristiretken radikaaleja vastaan, jollaista Italia ei ollut nähnyt pitkän aikaa. Vaino meni vielä pitemmälle. Turmiollisten puolueiden kukistamisen varjolla viranomaiset pystyttivät rajoitusmuurin kaikkien kansalaisten ympärille. Se esti kokouksien pitämistä, häiritsi ammattiliitoiden toimintaa, paino- ja puhevapautta ja kalkkia edistyksellisiä harrastuksia.

Koskaan ei ole pieni joukko osottanut suurempaa urhoollisuutta kuin osottivat Italian sosialistit tänä murrosaikana. He tiesivät viranomaisten toimivan vastoin perustuslain periaatteita ja lujasti kiinnipitivät oikeuksistaan. He yksinkertaisesti vaativat puolipassiivisesti ja väsymättömällä kärsivällisyydellä perustuslaissa säädettyjä oikeuksia. Siten he voittivat! Ja nämä vainot, sensijaan että olisivat kukistaneet sosialistisen liikkeen, edistivät sitä vielä tehokkaammin kuin sen oma propaganda.

Muita vaikeuksia.

Mutta Italian sosialistisella liikkeellä oli voitettavana vielä vaikeampia, uhkaavampia vastuksia kuin poliittisten puolueiden vaino. Näiden juuret ovat Italian kansan luonnossa ja luonteessa. Italialaisen idealismin korkealentoisuuden takia on sosialistisen liikkeen ollut sangen vaikeata saada kansa antamaan huomiota taloudellisten ja yhteiskunnallisen edistyksen enemmän tai vähemmän materialistisille eli käytännöllisille kysymyksille. Italialainen

yksilöllisyys, vihaten yhteistoimintaa, on suuresti hidastuttanut järjestämistyötä. Sitäpaitsi lisäksi italialaiset ovat olleet niin kiintyneet kansallisen yhtenäisyyden harrastuksiin ja Italian vapauttamiseen Itävallan ikeestä, että muut vetoomukset ovat usein kaiku-neet kuuroille korville. Senlisäksi sosialistisen liikkeen oli alettava työväestössä, josta yhdeksän kymmenesosa oli lukutaidottomia talonpoikia.

Italian sosialismin ainoat liittolaiset — jos sillä on koskaan niitä ollut — ovat olleet kansan ääretön kurjuus, raskaat verot, fefodalismin jätteet ja toisten puolueiden ryhmäkiistat. Puolueen edistystä osottavat sen saamat äänimäärät ja se, että puolue on joka vaaleissa valinnut eduskuntaan entistä enemmän edustajia. Mainittakoon tässä seuraavat tulokset puolueen olemassaolon kahdelta ensi vuosikymmeneltä:

Vuosi	Ääniä	Edustajia
1892	26,000	6
1900	175,000	32
1904	320,000	27
1909	339,000	40
1913	960,000	59

(vaalihiitoja porvarien ja radikaalien kanssa).

Saavutukset.

Tärkeämpiä kuitenkin kuin sosialistiliikkeen luullinen edistyminen ovat olleet sen aikaansaamat uudistukset. Eri historioitsijat yksimielisesti myöntävät, että uuden ajan Italian tärkeimmät uudistukset ovat Sosialistipuolueen

ansiota. "Ei voida kieltää, että sosialisti: ovat väsymättömästi ponnistelleet puhe- ja kokoontumisvapauksien puolesta" (Zimmer ja Agresti, *New Italy*, siv. 30). Richard Bagot, terävä Italian elämän tutkija, sanoo teoksessaan *Italians of Today* (siv. 224): "Italian sosialistinen liike, joka on paremmin rakentavaa kuin hävittävä, on ollut suurena tekijänä muodostamassa pohjaa sille Italian yleiselle mielipiteelle, joka on uskettain niin loistavasti ja vastustamattomalla voimalla tunkeutunut esille julkisessa elämässä." Sosialismille myös kuuluu kiitos virallisen tunnustuksen hankkimisesta ammattijärjestöille, osuustoiminnallisen liikkeen harvinaisesta edistyksestä ja äänioikeuden laajentamisesta niin että se nykyään on melkein ylinen.

Sosialistipuolueen kuuluisassa Imohan kongressissa v. 1902 tuli uudelleen kysymys vallankumouksellisista menetelytavoista. Ferri puolusti niitä, jostavastoin Turati oli enemmän parlamenttarismin kannalla. Äänestyksessä Ferrin suunta sai 275 ja Turatin 417 ääntä.

Sota Tripolisissa.

V. 1912 tapahtui toinen käänteentekevä tapaus. Italia soti Turkia vastaan

tripolisissa ja nousi kysymys, mille kannalle on sosialistien asetettava hallituksen sotatarkoituksiin nähden. Bissolati, yksi taitavimpia ja vaikuttavimpia sosialisteja, ajoi hallituksen sotatoimien kannattamista. Hänet ja Joukko seuraajiaan erotettiin puolueesta. He muodostivat Reformistisen sosialistipuolueen. Sillä kertaa näytti hajaannus melkein tuhoisalta Italian Sosialistipuolueelle, sillä sen 38 edustajasta parlamentissa ei vähempää kuin 16 yhtyi uuteen Reformistiseen sosialistipuolueeseen.

Mutta Virallinen Sosialistipuolue, jolla nimellä Italian Sosialistipuolue on tunnettu vasta 1912, kesti tämän myrskyn ihmeellisen hyvin ja oli maailmansodan sytyessä voimakkaampi kuin koskaan ennen — voimakkaampi jäsenmäärältään ja periaatteiltaan; voimakkaampi osaksi niiden myrskyjen takia, jotka se oli läpikäynyt. Se oli sivuuttanut väkivaltaisen vallankumouksen ajajat; kunnialla kestänyt Italian hallituksen ankarat vainot; se oli kulkenut selvän, käytännöllisen edistyksen tietä hyväksymättä "teon propagandaa." Mitä tapahtui maailmansodan sytyttyä; minkä kannan puolue otti sotaan nähden; mikä johti sosialistien ennenkuulumattomaan voittoon v. 1919 — näistä seuraavassa kirjotuksessa.